

- a) közös társadalmi élmények szervezésével;
- b) diákcentrikus szemlélettel;
- c) vitákban kialakított határozott követelményekkel;
- d) érdekegyeztetésekkel;
- f) más csoportokhoz fűződő kapcsolataik erősítésével (vö.: Matouschek–Ružicka: Munkapszichológia Tank., Bp.)

valósítsa meg a programot: legyen minden magyar ember különb, mint amilyen apja volt.

BODOSI TAMÁS-NÉ-DR. BÓRA FERENC
Kaposvár

Az általános iskola első osztályába kerülő tanulók indulási hátrányának néhány összetevője

A vizsgálat megszervezése

Alapvető célkitűzésünk, hogy megközelítően reális képet adjunk a vizsgálatba bevont – iskolaelőkészítőt végzett – gyerekek felkészültségének néhány lényeges mutatójáról. Vizsgálódásunkat – véletlen kiválasztással – 16 iskolaelőkészítőn részt vett, 1974-ben született gyermek bevonásával végeztük, akik 1980. szeptember 1-ig betöltötték a hatodik életévüket. Átvettük dr. Nagy József: Preventív fejlettségvizsgáló rendszer 5–6 évesek számára című művében közölt (MTA kutatócsoport, Bp., 1975.) mérési eljárásokat. A megadott tesztek segítségével vizsgáltuk a mintában szereplők írásmozgás-koordinációját, általános és relációs szókincsét, matematikai ismereteit (számlálás, mennyiségfogalom), következtető képességét és az „utánmondás” biztonságát. A hét vizsgálat mindegyike huszonnégy elemet tartalmazott – amelyet 100 százaléknak vettünk –, s az elért pontszám alapján számítottuk ki a teljesítményt százaléklában. Azt szándékoztunk kimutatni, hogy az értelmi fejlettséget tükröző feladatokat milyen szinten képesek megoldani az iskolai előkészítésben részesültek.

A szülőktől (39 előkészítő foglalkozáson részt vett, 37 óvodába járt gyerek szüleitől) kérdőívben érdeklődtünk gyermekeik pszichés állapota s az önkiszolgálás szintje felől. Ezenkívül a következő kérdéseket tettük fel számukra: „Milyen gyakran szoktak a család felnőtt tagjai mesét mondani (olvasni) gyermekeiknek? Naponta általában mennyi időt tölt a családfő együtt gyermekével (beszélgetés, hancúrozás, játék stb.)? Hány képes- és meséskönyv van a lakásban? Milyen »iskolát« szeretnének gyermekekkel elvégeztetni?” Az elmélet megállapításai és saját vizsgálataink alapján néhány lényeges következtetést kívánunk megfogalmazni, melyek érvényességi köre Kaposvár város iskolába kerülő tanulóira – a velük való foglalkozás módjaira, a jövőben megvalósítható elképzelésekre – terjed ki.

Az elmélet néhány lényeges kérdése

A pedagógiai, szociológiai vizsgálatok egyértelműen megfogalmazták, hogy az iskola ma még ki van szolgáltatva a környezeti tényezőknél, s csak pedagógiai eszközökkel nem lehet kompenzálni a közvetlen miliő hátrányos hatásait. „Az intézményes nevelésnek meg kell ismernie a környezet hatásmechanizmusát, tényezőit, várható változásait”; és e feltételeket realitásként kell kezelni. Empirikus kutatások fel-

tárták, hogy a tanulók induló szintje döntő mértékben befolyásolja további teljesítményeiket. A gyermekek sorsa az iskolába lépéskor dől el.¹

A család – a közelmúlt gazdasági, társadalmi átalakulás következtében – nagy változáson ment át. A családok jelentős része mérsékelten vagy egyáltalán nem tudja ellátni az iskolai munkát kiegészítő oktatási és nevelési feladatokat.² A kultúra elemei – a tapasztalat-, tevékenység- és normarendszer – a társadalmi rétegeknek megfelelően alakul a családokban. „Minden családnak megvan a maga mikro-kultúrája, amely bizonyos vonásokban különbözik más családokétól.” Mindez az „értékek egybeszerveződésében, irányultságában érhető tetten”. A család életmódja „leggyakrabban összefügg olyan kulturális hagyományokkal is, amelyek több nemzedéken keresztül öröklődnek. Együtt jár bizonyos igényekkel és ambíciókkal a gyermek iskolai és iskolán túli pályafutását illetően.”³ A család érdeklődési köre megszabja az indítékot arra, hogy a gyermek többet és mást akarjon, mint szülei.⁴ A család fontos közvetítő szerepet tölt be a társadalomban. „Nagy hatást gyakorol abban az irányban is, ahogyan a család tagjai részt vesznek a kulturális életben, ennek színvonala ösztönzően hat a gyerekekre, közvetlenül érvényesülő befolyásolást jelent számukra.”⁵ A hátrányos helyzet esetében a gyerekekre nem hatnak a társadalom követelményei, mert hiányzik a közvetítő lánc, a család.⁶

A társadalmi rétegek életkörülményei és szubkultúrája konzerválódik és továbbhagyományozódik, melynek következményeként a társadalmi mozgásfolyamatok lelassulnak, a társadalmi viszonyok pedig nem fejlődnek.⁷ Nemcsak a múltból örökölt művelődési egyenlőtlenségek játszanak ebben közre, hanem „az átmeneti társadalom talaján még szükségképpen létező és megújuló ellentmondás, amely a társadalom tagozódását kiváltó létviszonyokban gyökeresedik”. A magasabb kultúrájú családok gyermekei a szülők, testvérek, rokonok – az előnyös környezet hatására – olyan fogalmakat, ismereteket és készségeket mondhatnak magukénak, amelyekkel a képzetlenebb szülők gyermekei nem rendelkeznek. A családok művelődési viszonyai, a szülők iskolázottsága döntő módon befolyásolja a gyerekek iskolai teljesítményét.⁸ Vizsgálat alapján nyert adatok, tények bizonyítják, hogy a művelődés javaiból azok a gyerekek merítenek a legtöbbet, akik a családi otthon tudatos felkészítésében részesülnek. Hátrányba kerülnek a segéd- és betanított munkások gyermekei, a diplomás szülők gyermekei viszont kulturális előnyhöz jutnak. A művelődési előnyök „hallgatólagos megtűrése” akadályozza a szocialista társadalom fejlődését.⁹ „A kulturáltabb, iskolázottabb környezetből kikerülő gyermekek jobban tudják teljesíteni az iskolai követelményeket, tanulmányi eredményük jobb, és ebből eredően növekszik az előnyük a továbbtanulás során is. A kulturális környezeti hatás legvilágosabban az általános iskolában mutatkozik meg.”¹⁰

A külföldi kutatások egybehangzóan bizonyítják, hogy a hátrányos helyzet következménye legtöbb esetben a gyerekek verbális kifejezőképességének elmaradottságában keresendő. A kulturális hátrány okai között említik még az anya és gyermek közötti kommunikáció sekélyes voltát. Mivel a nyelv szabja meg, hogy mit és hogyan tanul meg a gyerek a „kommunikációs kódok” feltárására – a hátrányok eredőinek kimutatására – fektetik a fő hangsúlyt. Két alapvető nyelvi kódot említenek. A kidolgozott kód több bonyolult kifejezést tesz lehetővé, s érzelmi tartalmakat fejez ki, a kidolgozatlan kódra a rövid, az egyszerű és a befejezetlen mondatok a jellemzők. A szellemi folyamatok fejlődését azok a családok segítik elő, ahol rendszeres segítséget adnak a gyerek számára. A hátrány létrejöttének elsődleges eredőjét hazai kutatóink is elsősorban a verbális kifejezőképesség elmaradottságában szokták megjelölni. Ezek szerint a nyelvi műveltség hiánya a „kultúrához kötődő” verbális készségben (nyelvi kifejezőképesség, olvasás, írásos és élőszóbeli fogalmazás) nyer kifeje-

zést.¹¹ „A nyelv, de minden más értelmi képesség is függ azoktól az anyagi, pszichológiai és művelődési feltételektől, amelyeket a gyermek a családi környezetben talál...”¹² A gyermek beszéde, szókészlete, az általa használt beszédszempont, nyelvtani szerkezet fontos magatartásminta, a család szubkulturájának egyik jellemzője.¹³ A műveltebb családokban a gyerekek az iskola által igényelt szókincset, fogalomvilágot sajátítanak el, s az előny elsősorban e tényből következnek. A munkásrétegek gyermekeinek hátrányos helyzete többféle alkotóelemből tevődik össze, melyek közül kiemelkedő „az iskolai követelményektől eltérő nyelvi magatartás, azaz a verbális intelligenciának az iskolai értékelés szempontjából kedvezőtlen alakulása... A kulturális hátrányok közül azok a legsúlyosabbak, amelyek a családi környezetben beszélt nyelvhez kapcsolódnak.”¹⁴

Az iskola képes – legalábbis részben – ellensúlyozni azok hátrányát, akik családi környezetükből nem kapják meg a művelődésre való készíttetést. A családból hozott szegényes indítékokat, az elmaradt tapasztalatokat és élményeket csak akkor lehet részben kompenzálni, ha sikerül a tanulóknak felkelteni a kultúra iránti érdeklődést és igényt.¹⁵ A családból hozott szegényes verbális kifejezőképesség kompenzálására pedig „konkrét oktatási programot kell kidolgozni, mindenekelőtt a beszéd és az olvasás területén”, s a speciális módszerek kidolgozása és alkalmazása az elmaradók felzárkóztatásának és fejlesztésének elengedhetetlen fontos tennivalói közé tartozik.¹⁶

Az óvoda jelentős alapozó munkát végez a gyerekek iskolára előkészítésében. „Az óvodáskor végére a gyermekek nagy utat tesznek meg a fejlődésben, vonzó perspektívaként áll előttük az iskola, és képessé válnak arra, hogy ott a növekvő követelményeknek eleget tegyenek.”¹⁷ Az óvoda iskolára történő előkészítése megoldja a gyermek sokoldalú fejlesztését, s nagyobb teherbírássra, magasabb szintű gondolkodásra, fejlettebb erkölcsi és akarati magatartásra teszi alkalmassá növendékeit. A játék nevelő hatása fokozódik a nagycsoportban. Itt érvényesülnek igazán az óvodai oktatás specifikumai is, s a közösségi és az egyéni programok végrehajtása során csökkennek az óvodába lépés kezdetén jelentkező nagy neveltségbeli eltérések.¹⁸

Az oktatási miniszter 1977-ben elrendelte, hogy „az 1. osztályba lépő, óvodába nem járó gyermekek részére az iskolai életbe való zökkenőmentes beilleszkedéshez a megalapozottabb felkészítést, egyéves időtartamú iskolaelőkészítéssel kell biztosítani.” Az eltelt három évben az iskolaelőkészítő foglalkozások az általános iskolák szervezésévé váltak, s az iskolaelőkészítéshez több-kevesebb eredménnyel biztosítják a tanulók számára a szükséges neveltségi szintet. A gyermeki személyiség harmonikus, sokoldalú fejlesztésében az értelmi nevelésnek döntő jelentősége van. A játékos tevékenység keretében kialakítandó megismerő képességek, a tanuláshoz és közösségi élet-höz szükséges tulajdonságok, nyelvi kifejezőképességek fejlesztése az alapvető cél. Fontos feladat a gyermek megismerése, de „figyelembe kell venni a tágabb környezet személyiségformáló befolyását is” növendékeink fejlődésére.¹⁹

Az előkészítő foglalkozásokon, az óvodai oktató-nevelő tevékenységben a gyermek személyiségének kibontakoztatása az alapvető cél. A gyermek idegrendszerének „érése” a személyiségfejlődés organikus feltétele. A pedagógiai gyakorlat részfunkciókat formál: ismereteket, szokásokat, készségeket, képességeket stb. A személyiség nevelése különböző szinten valósul meg. Hiányai között említendő: az eltérő erkölcsi és értékelési alap, a követelmények különbözősége, a bánásmód és hangnem egységének hiánya, az egyoldalú fejlesztés, a tapasztalás-átélés-megértés-gyakorlás dialektikájának mellőzése, az egyéni hajlamok figyelmen kívül hagyása, a lemaradás felszámolásának elmulasztása, a szocialista közösségi elv érvényesítésének szem elől tévesztése, az egyéni bánásmód kimunkáltsága.²⁰ A személyiségstruktúra kialakítása fokozza-

tosan valósul meg, s létrejön egyre magasabb szinten a gyermek ösztönző, tájékozódó, értékelő, végrehajtó rendszere, mely a jellem kibontakozásában éri el végső formáját. A jellem befolyásolja a tanuló saját személyéhez, más emberhez, a munkához való viszonyát és beállítódását.²¹

Az empirikus adatok, tények elemzése

Az óvodások és az iskolaelőkészítő foglalkozásban részesült gyerekek önkiszolgáló készségének és pszichés állapotának összehasonlító kimutatása:²²

Az önkiszolgálás szintje	Önállólan		Sok segítség		Kevés segítség		Önálló, de keservesen		Önálló, de ügyetl.		Önálló, ügyes, gyors	
	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.
	az összes gyerekhez viszonyított %											
Tevékenység	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.	Ek.	Ó.
Étkezés	8,3	5,1	8,3	—	19,4	7,7	16,7	13,8	13,8	10,2	33,5	63,2
Cipőfelhúzás	5,6	—	13,8	—	50,0	7,7	8,3	17,9	5,6	10,2	16,7	64,2
Öltözködés	5,6	5,1	8,3	—	19,4	5,1	13,8	23,0	2,8	10,2	50,1	56,6
WC-használat	11,1	5,1	8,3	—	2,8	2,6	5,6	5,1	2,8	2,6	69,4	84,6
Mosakodás	8,3	2,6	8,3	—	13,8	17,9	13,8	10,2	8,3	12,8	47,5	56,5
Rendcsinálás	8,3	—	11,1	—	24,9	20,5	11,1	28,2	11,1	5,1	33,5	46,2

Mérés nélkül is meg tudtuk volna állapítani, hogy az óvodai nevelés az önkiszolgálás minden paraméterben indulási előnnyel küldi növendékeit az 1. osztályba. Az adatok összevetése azonban kvantitatív mutatókkal bizonyította a két felkészítés színvonalbeli eltérését, az óvoda nagy nevelő hatását.

Az iskolába kerülő tanulók pszichés állapota:

A pszichés állapot	Megléte, hiánya	Az összes gyerekhez viszonyított %			
		Igen		Nem	
		Elők.	Óvodások	Elők.	Óvodások
Nappal gyakran sír		2,8	2,5	97,2	97,5
Éjjel felriad, felsír		2,8	2,5	97,2	97,5
Nappal bevizel		2,8	—	97,2	100,—
Éjjel bevizel		11,1	7,7	88,9	92,3
Be szokott székelni		—	—	100,—	100,—
Erőszakos, kötekedő, követelőző, türelmetlen		30,9	20,5	69,1	79,5
Nyugtalan, mozgékony, ideges		38,8	38,4	61,2	61,6
Félénk, csöndes, visszahúzódozó, zárkózott		36,1	2,5	63,9	97,5
Nagyon lassú mozgású, fáradékony, lusta		30,6	7,7	69,4	92,3

Az erőszakos, kötekedő, türelmetlen, nyugtalan, ideges gyerek az óvodában és az előkészítő foglalkozáson egyaránt – s családi környezetben is – sok problémát okozott a pedagógusoknak és a szülőknek. Igaz, hogy az óvodai nevelés hatására valamivel mérsékeltőbbek az említett pszichés állapot terén a gondok. A kimutatásból egyértelműen kiderült, hogy az előkészítő foglalkozások kevésbé tudták a leendő 1. osztályosok féltékenységét, zárkózottságát feloldani, ezen kívül megközelítően egyharmad részük – valószínű a rendszeres „tanulás hiányában” – lassú és fáradékony.

A képes- és meséskönyvek száma a lakásban:

Könyvek száma	Nincs válasz	Egy sincs	5-nél kevesebb	6-10	10-20	20-nál több
Családok	az összes családhoz viszonyított %.					
Óvodások	—	—	7,7	7,7	12,8	71,8
Iskolaelőlk.	—	—	11,1	36,1	27,7	25,1

Valószínű az óvoda és a szülői ház hosszabb ideje (3 éve) tartó pedagógiai kapcsolatára vezethető vissza, hogy az óvodások nagyobb százalékarányú mesés- és képeskönyvvel rendelkeznek, mint az iskolaelőlkészítőbe járó gyerekek. A lakásban található könyvek száma összefügg a család kulturális igényével. A könyv iránti szeretet és közömbösség elsősorban a szülői ház hatásától függ. Úgy tűnik, hogy az óvodának sikerült a szülőket kedvezően befolyásolni, s ennek következtében a gyerekek kezébe otthon is gyakran kerül könyv.

A család felnőtt tagjainak mesemondása gyermekeik számára, s a mesemondás gyakoriságának összefüggése valamelyik szülő legmagasabb iskolai végzettségével:

Mesemondás gyakorisága	Iskolai végzettség	Iskolába nem járt v. kimaradt 1. v. 2.o.	Az 1—4. alsó tagozatot elvégezte	A 6. osztályát elvégezte	Az ált. isk. 8. osztályt elv.	Kimaradt a középisk. v. szakmunk. isk.-ból	Szakk munkás bizonyítványa van	Középs iskolai végzettsége van	Felsőfokú végzettsége van	Egyetemi végzettsége van
Nincs válasz	Ó. Ek.	— —	— —	— —	— —	— —	— 2,7	— —	— —	— —
Nem szoktak	Ó. Ek.	— —	5,1 —	2,5 —	— —	— —	— 8,3	— —	— —	— —
Elvértve	Ó. Ek.	— —	— 2,7	2,5 5,5	5,1 2,7	2,5 —	12,8 16,0	— —	— —	— —
Havonta néhány-szor	Ó. Ek.	— —	— —	— 2,7	— 5,5	5,1 5,5	5,1 11,1	— —	— —	— —
Hetente egyszer-kétszer	Ó. Ek.	— —	— —	— —	— —	— 2,5	10,2 13,8	7,7 8,3	2,5 5,5	— —
Szinte naponta	Ó. Ek.	— —	— —	— —	— —	— —	7,7 8,3	5,1 2,7	5,1 2,7	5,1 5,5

A táblázatból jól érzékelhető, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező szülők nagy százaléka nem – vagy ritkán – mesél otthon gyermekének. Tendenciaszerű, hogy a magasabb iskolai végzettség irányába haladva egyre többen fontosnak tartják és szervezik meg a mesemondást. Mindez azt is bizonyítja, hogy az alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekei – a könyv által történő motiváltságot, a mese nevelő hatásának biztosítását és beszédkézséget fejlesztő erejét tekintve – hátrányba kerülnek. A „kérdőíves válaszok” azt is feltárták, hogy a szülők az alacsony iskolai végzettség következtében gyermekeiket szerény „jövőbeni tervvel” indítják az iskolába. Megelégszenek azzal – vagy egy „kicsivel” több – iskolai végzettséggel, amellyel maguk rendelkeznek. Egyetemmel és egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezők már iskolába lépéskor elhatározzák, hogy gyermekeikkel „megszereztetik” a főiskolai vagy az egyetemi végzettséget.

A gyermekek értelmi fejlettségének vizsgálatában néhány „jelzészerű” elemző megállapítással csak a legjellemzőbb tényeket, tendenciákat tárják fel. Az egy gyerekre kiszámított átlagteljesítmény 42,2–86,3 százalék között mozog, az összes gyerek átlaga pedig 63,2 százalék. Tehát az iskolaelőlkészítőn való részvétel a gyermekek között az értelmi szint különbségeit nem tudta kiegyenlíteni.

Erdemes utánanézni a vizsgálat által feltárt tényekben, hogy mennyiben befolyásolják az egyes feladatokban elért eredményeket azok a gyerekek, akik óvodába jártak, vagy nem jártak. Írásmozgás-koordináció terén nagy különbség mutatkozik közöttük. Az óvodába járt gyerekek 65,8 százalékos átlagteljesítményt értek el, az előkészítősek teljesítménye 50,4 százalékot mutat. Szókincsükben is eltérés tapasztalható, a számlálás és mennyiségismeret feladatainak elvégzésében is lényeges különbségeket találtunk. Az óvodások teljesítménye 70,7 százalék, illetve 77 százalék,

az óvodába nem járt gyermekeké pedig 64 százalék és 52,8 százalék. A következtetési és utánmondási feladatok nem tártak fel lényeges eltérést. A fiúk-lányok teljesítményének komparatív összevetése során azt tapasztaltuk, hogy a következtetés feladatának eredményében a fiúk teljesítménye 60,6 százalékos, a lányoké pedig 48,1 százalékos. A relációs szókincs terén kimutatott teljesítmény viszont a lányoknál eredményezett magasabb értéket. (73,7; 84,4 százalék.)

Az otthon található könyvek számának alakulása és a tanulók értelmi teljesítménye összefügg egymással. Az 5-nél kevesebb könyv esetén az átlag: 44,1 százalék, 6–10 könyv megléténél: 64,7 százalék, 10–20 db-ot magába foglaló kiskönyvtár esetében: 73,2 százalék.

Összegezés

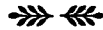
Az empirikus vizsgálatok alapján beigazolódott, hogy az önkiszolgálásra nevelés minden vonatkozásban sokkal eredményesebb az óvodákban, mint az „iskolaelőkészítőben”. Annál is inkább fontos ez, mert nyugtalanítóan sok az „előkészítőből” kikerült félénk, zárkózott, lassú és fáradékony gyerek, akik nehezen tudnak bekapcsolódni az osztályközösség munkájába, s az iskolai követelményekkel nehezen birkóznak meg. Ha egyik oldalon – az óvodában – magasabb neveltségi indulószintet biztosítanak az iskolába kerülő gyerekek számára, akkor nyilvánvaló, hogy az óvodai nevelésben nem részesülők hátrányba kerülnek. Közoktatási intézkedéseink az iskolaelőkészítő foglalkozások bevezetésével pótolni kívánják mindazt, amit a család nem tud nyújtani a gyermekeknek. A segítségnyújtás az általános iskola minden erőfeszítése ellenére meg sem közelíti az óvoda eredményeit. Társadalmunk demokratizmusa és a társadalmi mobilitás igénye megköveteli, hogy a jelenleginél jobb megoldásokat keressünk a hátrányok felszámolására. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők az indulás pillanatától mindent megtesznek, hogy gyermekeik később a legmagasabb iskolai végzettséget megszerezhessék, ehhez a tanulók indítékot és konkrét segítséget egyaránt kapnak édesapjuktól, édesanyjuktól, vagy „külső” segítséget nyújtó szakemberektől.

Az óvodában három éven keresztül naponta szervezett nevelésben részesülnek a gyerekek, az iskolaelőkészítő foglalkozások viszont csak heti két alkalommal – tíz hónapos időtartamban – működnek. Nyilvánvaló, hogy az utóbbiak nem kompenzálják megfelelő eredménnyel a személyiségfejlődésben elmaradtakat. Vizsgálatunk kimutatta, hogy az „előkészítősköz” az értelmi fejlettséget tükröző feladatokat – a legjobb nevelők közreműködésével és a játék nevelőerejének biztosításával – sem tudták jó szinten megoldani. Ezért a gyerekek tapasztalatain nyugvó személyiségkomponensek – az ismeretek, jártasságok, készségek, szokások – alacsony szintűek. Az iskolaelőkészítő foglalkozások nem biztosítják az indulási egyenlőséget a tanulmányi munka megkezdésének időszakában.

JEGYZETEK

1. Nagy József: Iskolaelőkészítés és beiskolázás. Bp., 1974. Akadémiai Kiadó, 36., 40. l.
2. Kozma Tamás: Hátrányos helyzet. Bp., 1975. Tankönyvkiadó, 202. l.
3. Kozma Tamás: A nevelésszociológia alapjai. Bp., 1977. Tankönyvkiadó, 90–91. l. Vö.: Kozma Tamás: Bevezetés a nevelésszociológiába. Bp., 1975. Tankönyvkiadó, 17–25. l.
4. Horváth Márton: A közoktatáspolitikai és általános iskola. Bp., 1978. Akadémiai Kiadó, 138. l.
5. Wroczynski, R.: A nevelési feltételek. Iskola és környezet. Bp., 1974. Tankönyvkiadó, 62. l.
6. Tomai Éva: Adalékok a cigánygyerekek társadalmi beilleszkedésének kérdéseire = Magyar Tudomány, 1978/7–8. sz., 544. l.
7. Kozma Tamás: Bevezetés a nevelésszociológiába. Bp., 1975. Tankönyvkiadó, 149. l.
8. Gázsó Ferenc: Iskolarendszer és társadalmi mobilitás. Bp., 1976. Kossuth Könyvkiadó, 55., 73., 74. l.
9. Kádárné Fülöp Judit: Néhány tanulói környezetváltozó összefüggése = Pedagógiai Szemle, 1973/7–8. sz., 663. l.
10. Horváth Márton: i. m. 136. l.
11. Kozma Tamás: Hátrányos helyzet i. m. 169. l.

12. Horváth Márton: i. m. 136. l.
13. Kozma Tamás: Bevezetés a nevelésszociológiába i. m. 55. l.
14. Gazsó Ferenc: i. m. 30., 74. l.
15. P. Bourdieu: A művészeti észlelés szociológiai elméletének elemei. Művészetszociológia, Bp., 1978. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó (szerkesztette: Józsa Péter), 194. l.
16. Kozma Tamás: i. m. 188., 200. l.
17. Az óvodai nevelés programja, Tankönyvkiadó, Bp., 1971. 9. l.
18. Dr. Kovács György: Az óvoda iskolaelőkészítő funkciója a jövő iskolarendszerében. Az óvoda iskolaelőkészítő szerepéből adódó feladatok. Oktatási Minisztérium kiadványa, Bp., 1975. 20–21. l.
19. Az iskolaelőkészítő foglalkozások programja, OPI kiadványa, Bp., 1979. 10–20. l.
20. Bakonyi Pál–Murányi Kovács Endréné–Pataki Ferenc: A marxista-leninista személyiségelmélet és a pedagógia = Pedagógiai Szemle, 1964/7–8. sz., 725–727. l.
21. Pszichológia. (Szerkesztette: dr. Geréb György.) Tankönyvkiadó, Bp., 1976. 140. l.
22. A PREFER-vizsgálatokba bevont gyerekeket véletlen mintavétel keretében Kaposváron – a Vörös Hadsereg úti ált. iskolából, a Petőfi Sándor ált. iskolából, a Tóth Lajos ált. iskolából választottuk ki. A Centenárium Óvoda végzős óvodásai, a Petőfi Sándor ált. isk. előkészítő foglalkozásain részt vett gyerekek szüleinek küldtünk ki kérdőívet 1980. május végén.

DR. SÁSDI IMRÉNÉ
Pécs

Az osztályfőnök pályaorientációs tevékenysége

Hazánkban a tanulók többsége az általános iskola nyolcadik osztályát 14 éves korában fejezi be. Ez az az időpont, amikor szükségszerűen jelentkezik a társadalomba való beilleszkedés első lépése: a pályaválasztás.

Jelentőségét aláhúzza, hogy tömegmértékben az e téren való sikeres tevékenység jelentős népgazdasági érdek – melynek sokoldalú kifejtése meghaladja a tanulmány kereteit – és egyúttal olyan egyéni érdek is, mely meghatározza a személyiség kibontakozását, az egyén életútját, boldogulását, pozitív vagy negatív értelemben is.

A helyes pályadöntés nem megoldhatatlan 14 éves korban, és a szükségszerűség rá is kényszerít a megoldásra, hisz iskolarendszerünk, népgazdaságunk struktúrája, minden oldalú lehetőségei – néha korlátai – szinte kizárják, hogy eltekintsünk ama igényünktől, hogy a 14 éves általános iskolát végzett fiatal pályaválasztásra, pályadöntésre megfelelő segítséggel érett legyen.

A segítségadásnak egyik igen fontos területe az iskola. Az itt folyó oktató-nevelő munkában döntő szerepe van az osztályfőnöknek, akinek az eredményes nevelőmunka érdekében sokrétű feladatot kell megoldania. Ezek közül csupán egyik fontos feladatát emelem ki: a pályaorientációs tevékenységet, hangsúlyozva, hogy ezt a valóságban nem elkülönülve, hanem az egész személyiség fejlesztésével, a nevelési folyamat szerves részeként tudja megvalósítani.

A pályaorientációs tevékenység érdekében.

- ismerni kell tanítványa egész személyiségét, képességeit;
- a választható pályákat, széles profilú szakmacsoportokat, azok jellemzőit, igényeit, követelményeit;
- ismerni kell a népgazdaság és a konkrét település-környezet, a régió szükségleteit;
- megfelelő koordinációval biztosítani kell az ezekre vonatkozó szükséges információk és a tapasztalatszerzés feltételeit;